

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — 2 coroane
Pe 1/2 an — 1 coroană
Pentru strălătate:
Pe 1 an — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — 1 dollar

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactata de un comitet.

Apare la fiecă 15. ale luni.

Două guverne în una și aceeași țară.

Mulți din noi poate că nici n'o știau, dar lucru așa este, că 'n fericita noastră țară, în Ungaria dăinuie două guverne, două stăpâniri. Un guvern e numai de formă, dar care se infățizează lumii ca atotputernic, întocmind el legile și conducând el treburile țării. De fapt guvernul acesta de formă, care azi are ca șef pe groful Khuen-Héderváry, nu are altă menire decât de a asculta și împlini poruncile unui alt guvern, acel al agrarienilor, al marilor proprietari de pământ, al stăpânitorilor peste zeci de mii de jugere pământ, guvern care nu-i oficial, dar care domnește în ascuns, și are într'adevăr putere în țara aceasta, pricopându-se foarte bine să tragă sforile, ca ministrii să se miște și că joace cum voesc alcătuirii acestui guvern.

Săptămâna trecută s'a adunat la Budapesta întreaga haită de mari agricultori, grofi, baroni, magnați. Au ținut sfat, sau cum zic ei congres, sau conferență. Guvernul acesta, numărul II, ține numai odată pe an sfat, (consiliu) și cu toate astea pune mai mult la cale decât guvernul, numărul I, al lui Khuen, care ține mai în fiecare săptămână consiliu și nu isprăvește nimic.

Rar se va găsi în lume o clasă de oameni, cari să-și poată împlini atât de lesne cerele și dorințele, ca mării proprietari de pământ din țara noastră. Pentru aceasta ei n'au nevoie de nici o încordare a minții, de nici o încordare a brațelor, — ci ei dobândesc totul numai prin poruncă. Din partea lor nici o muncă, nici o jertfă.

Muncă și jertfă să o facă pentru dânzii alții, țărani, obștea, statul. Agrarienii mari vor da numai poruncă, și țărani și statul vor trebui să îplinească ce cer ei.

Spre ilustrare, poftim câteva pilde: La conferența ce au avut-o zilele trecute mării proprietari de pământ, unul din ei a arătat că societatea lor și filialele acestei societăți din toate orașele au mari cheltueli de făcut, ba să-și plătească funcționarii, ba registre, și câte și mai câte. Și ce credeți că au hotărât boierii ăștia? Să scoată din buzunarul lor sumele de lipsă pentru acoperirea unor astfel de cheltueli. Nici de cum? Asta nu le vine la socoteală. Ei au cerut pur și simplu ca statul să plătească toate cheltuelile de cancelarie ale societăților lor, iar plățirea acestor cheltueli să le asigure în bugetul țării pe zece ani.

Domnii aceștia au mai arătat că pentru promovarea intereselor lor, pentru vânzarea bucatelor, au nevoie de o bancă și de o tovărășie. Pentru asemenea asezăminte e iarăși lipsă de bani. Și iarăși au găsit iute deslegarea, cerând ca statul să se înscrie ca membru la tovărășia și la banca lor cu un milion de coroane.

Administratorii moșiilor acestor domni au cerut dela ei un internat pentru copii lor. Și 'n loc ca proprietarii de pământ să dea fiecare câte o sumă de bani pentru zidirea acestui internat, drept satisfacție și mulțumire adusă administratorilor lor de moșie pentru buna lor gospodărie — ei și de data asta au apelat, au cerut ca statul, sireacul, să le dea 100 mii de coroane pentru zidirea acestui internat și pe de-asupra 600 mii de coroane împrumut fără camătă pe 60 de ani.

Pentru toate treburile și rosturile lor, nu

mai statul trebuie să se îngrijească. Statul să puie la dispoziția lor și puterea și bani, ca ei să-și rotunjească în liniște și pace averea. Statul duce grijă ca domnii aceștia să fie apărați de jandarmi, armată și tunuri împotriva dușmanului de afară sau din lăuntru țării. Când muncitorii ogoarelor vor să se folosească de libertatea lor cetățenească, curmând munca, declarând greva, fiindcă cer o mărire de salar, boierii aceștia n'au decât să se ducă la telefon, să-l cheme pe prefect, fibirău sau solgăbirru, să spuie acestora că moșicii „lui“ fac „rebeliune“, „dezordine“ și îndată jandarmii călări și armata e la fața locului și „restabilește ordinea“ pe moșia preacinstului boier.

Dacă poporul din patrie se plânge de scumpirea traiului și nu voiește să plătească prețuri prea urcate pentru pâine și carne (căci tot mării proprietari de pământ sunt aceia, cari au urcat prețul grâului și porumbului și al vitelor), dacă poporul cere să se aducă bucate și carne din alte țări, din Serbia, România, Argentina, unde carnea e mai ieftină — cum, aceasta nu le vine la socoteală boierilor, ei dau poruncă statului să oprească importul său, să urce taxele vamele, ca ei să nu păgubească de loc.

Vedem dar, că 'n ori-ce afacere, numai la stat apelează boierii. Și de aceea ei s'au adunat zilele trecute la Budapesta, au ținut sfat, ca un adevărat și puternic guvern, au întocmit o listă de noi porunci, listă pe care au predat-o ministrului de agricultură. Și acesta în înțelegere cu ceilalți ministri, fiți sigur că vor aduce la împlinire tot ce cer mării agrarieni. Două guverne în una și aceeași țară.

EROI IN ZDRENȚE.

De: A. Petöf.

Să 'mbrac în haine pe măsură
Și 'n rime mândre versul meu,
Să poată mai ușor străbate
Azi prin saloane, — pot și eu.

Ci gândurile mele sfinte
Nu-s tineri leneși, cari se îmbracă
La modă, în mănuși și fracuri
Și cari trăesc ca să petreacă.

Azi spada nu mai zângănește
Și pușca ruginită doarme.
Dar e războiu!... în luptă însă
Slujesc idei, în loc de arme.

Acolo stau și eu în luptă
Între soldații ăstui veac!
Eu lupt cu versuri: un războinic
E ori-ce cântec care-l fac.

Ostași în zdrențe, dar eroici,
Dintr'ânșii laș nici unul nu-i...
Și vitejia face cinstea
Unui ostaș, nu haina lui!

Și nu mă 'ntreb eu: după moarte-mi
Trăi-vor cântecele mele?
Să piară, de li-i scris, în luptă,
Eu nu mă îngrijesc de ele.

Dar sfântă-i cartea unde-or zace
Ideile-mi de mult uitate:
Mormânt d'eroi, care muriră
În lupta pentru libertate!

Traducere de: St. O. Iosif.

TOTO.

De: Gabriele d'Annunzio.

Băiatul ăsta era un fel de pui de urs,
coborât poate jos la șes din vre-o vâgăună
a Maiellei, cu fața aceea murdară, cu părul
acela negru, întepoșat pe frunte, cu cei
doi ochișori rotunji, gălbicioși ca floarea
ederei, cari nu stăteau nici odată locului.

Pe vreme bună hoinărea pe câmpuri fu-
rând poame de prin arbori, sau dând cu
pietre în șopârlele ațipite la soare. Avea
un fel de strigăte scurte, răgușite, sugru-
mate, cari aminteau urletul căinelui înlăn-
țuit în zăpușeala după amiezilor de August,
sau borboroseala neînțeleasă a unui copil
în fașe. Era mut, bietul Toto!...

Îi tăiaseră limba tâlharii. Pe-atunci păștea
oile stăpânului în pajiștile pline de trifoiu
roșu și gura lupului, cântând din trișca de
trestie și privind nouri fumegători în jurul
crestelor sau sborul găștelor sălbaticie alun-
gate de vânt. Într'o seară de vară, pe când
sirocul chinuia stejarii și Maiella se'ntunea
fantastic în mijlocul aburelei albastrii, veni
Maurul cu încă doi și-i luură oaia tarcată,
și lui care țipa îi tăiară o bucată de limbă
și Maurul zise: Du-te de spune, fii de gialat.

Toto se întoarse acasă clătănându-se, dând
din mâni, cu sângele ce-i curgea din gură
gărlă. Scăpă ca prin minune; dar își adu-
cea mereu aminte de Maur și într'o zi, când
îl văzu pe drum legat între soldați îi a-
runcă o piatră în spinare și fugi rânjind.

Pe urmă, lăsă pe bătrâna lui de mamă
în coliba galbenă sub stejar și făcu pe

hoinarul, desculț, murdar, fugărit de ștren-
gari, zdrențeros și infometat. Se făcuse și
rău: câte odată, întins la soare, se bucura
ucizând cu inecul câte o șopârlă prinsă pe
câmp sau câte un gusteriu auriu, frumos.
Când copiii îl plictiseau, mormăia ca un
pui de lup năpădit de o turmă de câni.
La urmă bătu pe unul sdраван; și din ziua
aceia îl lăsară 'n pace.

Era însă Ninna, care ținea la el, buna,
frumoasa lui Ninna, o fetiță slabă, numai
ochi, cu fața ciuruită de vărsat și cu un
ciuf de păr bălan pe frunte.

Se văzuseră întâia oară colo, sub arcul
lui San Rocco: Ninna ghemuită într'un colț,
mușca dintr'un colț de pâine; Toto, care
n'avea, se uita la ea cu poftă și-și lingea
buzele.

— Vrei? — îi zise fetița cu o suviță de
glas, ridicând ochii ei aceia mari și lumi-
noși ca cerul de Septembre. — Mai am o
bucată.

Toto se apropia surzând și luă colțul.
Măncau amândoi tăcuți; de vre-o trei-patru
ori se întâlneau privind-se și surăseră.

— De unde ești tu? — susură Ninna.
El, prin șurme, îi dete să înțeleagă că
nu poate vorbi, și deschizând gura îi arătă
o bucată negricioasă de limbă. Fetita în-
tăcu ochii în altă parte, într'o groază de
nespus. Toto îi atinse mereu brațul și ochii
îi erau plini de lacrimi, și poate că voia
să zică: — Nu face așa; nu fugi și tu: fii
bună!... Dar îi eși din gură un sunet stra-
niu care făcu pe biata Ninna să tresară.

RÉVAȘ.

Dreptul pumnului... Dumineca aceasta a fost impușcat cu două focuri de revolver deputatul țaran, Andrei Achim, șeful partidului țărănesc din Bichis-Ciaba. Ucigașul, regelul țaranilor, cum a fost poreclit Achim, e un anume Gabriel Zilinski, fiul unui fost inspector al comunității bisericăști din Bichis, Andrei Zilinski. Acesta din urmă s'a simțit jignit de unele articole ce le-a scris Achim în foaia sa, despre oarecari afaceri necurate ale lui Zilinsky. Și fii acestuia Gabriel și Andrei s'au dus la Achim, ca să-i ceară socoteală pentru scrisul său. După un schimb de vorbe aspre Gabriel Zilinski a scos revolverul și a doborât pe temutul purtător de cuvânt al țaranilor din Alföld.

Foile burgheze spun că Gabriel Zilinski era în „legitimă“ (indreptățită) apărare, când s'a folosit de arma ucigașă, căci Achim cîcă a luat la bătaie pe Andrei Zilinski, că l'ar fi aruncat în pat și strâns de gât. E foarte sigur că afirmările acestea sunt mai mult povești decât realitatea lucrurilor. Doar n'a fost nici un martor, care să fi văzut cele petrecute.

Zilinski a venit în casa lui Achim cu arma încărcată. Era deși gândul unei crime la mijloc, de a înlătura din viață pe un adversar (protivnic) periculos.

Foaia profilor și a celei mai negre reacțiuni „Budapesti Hirnap“ sare de bucurie că un șef iubit al unor țărani a fost ucis mișelește. Mai că-ți vine să crezi, că omorul acesta a fost săvârșit după o bună înțelegere a diregătorilor din comitat, cu marii proprietari agrari din Bichis-Ciaba și ucigașii Zilinski. Nu puteau acestea să mistuiască pe Achim, care zi cu zi agita contra lor prin foi sau prin vorbiri, dând la iveală toate matrapzălăcurile lor, strângând într'o oaste puternică țărănimea din acel comitat.

Clasa avută și stăpânitoare ca să scape de un om care-i încurcă rosturile, îl aruncă în pușcărie, cum e cazul cu antimilitaristul Heryé, în Franța, sau îl aruncă peste graniță, cum e cazul dr-ului Racowski din România, sau îl înlătură pur și simplu din viață, cum e cazul cu Achim, în țara noastră. Clasa aceasta avută și stăpânitoare având totul la îndemână, poliție, armată, justiție, se folosește totdeauna de dreptul

pumnului, contra acelor, cari nu-i convin. Și aceasta stare va lua sfârșit numai când clasa muncitoare va fi destul de puternică, prin unirea ei, ca să poată dicta și ea în treburile țării. Atunci nu dreptul pumnului, dreptul celui mai tare va domni, ci dreptul aceluia, care are cu dânsul dreptatea și adevărul.

Un nerusinat... E vorba de vestitul Geza Rólonyi, fost ministru de justiție al țării noastre, care a fost gonit din minister și din toate partidele politice, după ce s'a descoperit că omul acesta calcă în picioare cinstea, demnitatea omenească, totul, numai ca să ajungă la averea de 3 milioane coroane, pe care o are astăzi. Făcea afaceri bănești cu femeile de stradă, mijloca ca ministru de justiție ca anume procese să se sfârșească în favoarea aceluia, care i-a dat câteva mii de coroane.

Ei bine, bărbatul acesta care a fost demascat și tîntuit la stălpul infamiei, mai are cutezanța să se ridice ca salvatorul patriei, — după ce și-a salvat bineînțeles mai întâi buzunarul de sărăcie.

El, omul cel mai decăzut și imoral, se instalează de-odată ca apărătorul credinței, al religiei catolice și al lui D-zeu.

Impreună cu „Liga catolică“ din Budapesta a convocat o adunare poporală în Capitală. Și după ce au vorbit câțiva deputați din partidul clerical-poporal, a luat cuvântul și faimosul Rólonyi Geza, care cu glas tânguș și cu ochii îndreptați spre cer, spunea că scumpa noastră patrie e în pericol, că n'Ungaria niste oameni primejdioși au declarat război patriei, religiei catolice și creștinismului în de obște, că trebuie de apărut și salvat ce a mai rămas de apărut și salvat, că catolicii trebuie să se unească ca să înfrângă puterea jidovilor din Budapesta, jidovi cari nu cred în Dumnezeu, ci numai în zeul banului, Mamon, cari nu urmăresc altceva, decât să se îmbogățească. Că jidovii vor să dărâme bisericile, ca să clădească împărăția lor...

Și tot în chipul asta a vorbit un ceas întreg. Și lumea, și bunii și răbdătorii ascultători aplaudau cu însufletire, strigau *bravo* și *bis*, par'că ar fi fost la teatru, unde se juca o comedie, în care un comediant se pricepea de minune a juca un rol vechiu și mult iubit al său, acela de demagog, de înșelătorul hunei credinți a multimei.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Miscarea pentru votul universal.

Evenimentul cel mai însemnat din țara noastră este strângerea într'o singură tabără a tuturor acelor, cari voesc ca votul universal să nu mai fie un vis, un ideal pentru Ungaria, ci o realitate. Semnalul dat de partidul nostru, în congresul din luna trecută, de a coopera, de a se alia și sprijini partidul Justhist precum și toate celelalte partide, cari vor să înceapă sincer lupta pentru înfăptuirea acestei reforme — a stărnit mare valvă în clasele stăpânitoare și la guvernării acestei țări. Văd domni, dușmanii acestei reforme, că vor rămânea curând cu totul izolați, singuri și stingheri, expuși mâniei și disprețului popular, și de aceea prin foile lor varsă foc și pară contra socialistilor, contra Justhistilor, contra naționalităților în general și românilor în special, contra ligei votului universal, în sfârșit contra tuturor acelor cari au ajuns la înțelegerea, că numai prin o comună și obștească desfășurare de forțe se va putea cuceri dreptul de vot pentru marea masă de cetățeni și muncitori ai Ungariei.

Prima adunare poporală pentru votul universal ținută la Arad a fost măreață. Au vorbit fruntașii tuturor partidelor și grupurilor prietene marelui reforme, în fața unei mulțimi de aproape șeasă mii de ascultători. De acum înainte vor avea loc adunări populare în fie-ce Duminecă și sarbători, convocate de socialdemocrați și Justhisti, pentru a propovădui ideia votului universal, direct și de-o potrivă pentru toți. Și partidul național român s'a hotărât să ție pentru acelaș scop 50 de adunări populare în centrele românești. Prima întrunire au și ținut-o la Igrisz, întrunire convocată de țărani români.

Hotărât lucru, că fostul ministru de interne Kristóffy, care a vrut să introducă în țară votul universal, a avut dreptate când a spus că în țara aceasta nu va fi pace și liniște, până ce nu se va înfăptui votul universal.

— Adio! — zise ea fugind.

Apoi se revăzură, și păreau frate și soră. Sedeau împreună la soare. Toto își punea capul lui mare și oacheș pe genunchii lui Ninni și închidea ochii de plăcere, ca o pisică, atunci când micuța îi băga mânuțele prin păr, povestind mereu povestea Magului și fetei regelui.

— Era odată un domnitor, care avea trei fete; și pe cea mai mică o chema Stellina și părul îi era de aur și ochii de diamante și în drumul ei ziceau toți: Uite Madona! și ingenunchiau. Și într'o zi, pe când culegeau flori în grădină, văzu un papagal frumos, verde, într'un copac...

Toto, legănat de glasul acela mângăios, închidea ochii și adormea văzând pe Stellina; apoi cuvintele eșeau din gura Ninei mai încete, mai șoptite și se sfârșeau încetul cu încetul. Soarele scâldea maldărul acele de sdrențe într'o caldă undă de lumină.

Petrecură așa multe zile împărțind pomenele, dormind pe pietre, alergând pe câmp printre viile încărcate de struguri cu riscul de a mânca bătaie de la vre-un țaran.

Toto părea fericit: uneori își lua fetița pe umeri, de-a-nălăralele, și haida la fugă în goană, sărind șanturile, mărăcinii, grămizile de uscăciuni, până ce, roșu ca focul, se oprea sub vreun copac, sau în mijlocul vre-unui lăstăriș, într'un hohot de răs. Ninni, uluită, râdea și dansa; dar dacă ochii îi cădeau din întâmplare pe bucata de limbă ce se bălăbănea în gura aceea, în spasmul râsului, simțea un fel de scârbă până în măduva oaselor.

Uneori bietul mut lua seama și pe urmă era trist toată ziua.

Dar ce dulce e Octombrie!... Munții cenușii, în depărtare, se despărteau neted pe fondul luminos, alb și verde tot, învăluit într'o foarte ușoară fumegătură viorie, care sus, sus, se pierdea cu moliciuni de nedescris în oglindirea mării ce ploua din înălțime. Ninni dormea cu gura deschisă, în fân; și Toto îi sta alături, ghemuit privind-o. Era acolo, la câțiva pași, un gard de trestii uscate și doi mășlini bătrâni cu trunchiurile scorburoase. Ce frumos era cerul de partea aceea, văzut printre trestii albe și frunzele cenușii ale mășlinilor.

Bietul mut se gândea, se gândea la cine știe ce lucruri ciudate. Poate la Stellina? Poate la Maur? Poate la coliba galbenă de sub stejar, unde stă o bătrână și toarce și așteaptă în zadar? Cine știe!

Mirosul fânului par'că-l îmbăta: simțea în sânge ca furnicături, tremurături mici, fierbințele ce se urcau până la cap și aprindeau închipuiri, vedenii, profiluri ce străluceau și se stingeau într'o clipă. Ați văzut vre-odată arzând un petec de mirește? Firele scurte de pae, de cum le ating flacăra, se roșesc, se răsucesc, plesnesc și rămân acolo cenușe nemișcată, pe când ochii tot le mai caută înflăcărea.

Ninna râsufla liniștită, cu capul răsturnat puțin pe spate. Toto luă un paiu și o gândilă la gât; fetița cu ochii tot închiși făcu o mișcare ca spre a goni o muscă, gemând încetșor. Mutul se dăduse înapoi și râdea cu mâna la gură ca să nu-l audă; apoi se

ridică, dădu fuga să adune niște flori albe colo, pe mûchia brazdăi, le împrăstie împrejur, și se plecă peste Ninni până să-i simtă răsuflarea caldă pe față; se plecă mai mult, și mai mult, și mai mult, încet, ca fermecat; închisă ochii și-i sărută gura. La atinsul acela fetița se trezi tipând, dar văzu pe Toto, care ședea tot acolo cu ochii închiși, aprins la față și răs.

— Nebunele! zise ea cu glasul acela mic, ce părea une ori că are note de mandolină.

Apoi mai stătura acolo ca să se tăvălească în fân.

* * *

Intr'o Duminecă de Noembre, pe la amiază, ședeau sub arcul lui San Roco. Din albastrul limpede al cerului soarele inunda casele într'o lumină molcomă, bălaie; și în lumină clopotele sunau a sârbătoare; și venea de pe ulițe un sgomot nedeslușit ca a unui roiu uriaș. Ședeau singuri; de-o parte, străduța „del Gatto“ pustie, de cealaltă câmpurile arate. Toto se uita la edera care înflorise agățată de o crăpătură în zidul roșu.

— Acum vine iarna — zise Ninni gânditoare, privindu-și picioarele goale și zdrențele acele de rochii fără față. — Vine zăpada și înalbește peste tot; noi n'avem casă, n'avem foc... Ți-a murit mama ție?

Mutul lăsă capul în jos; peste o clipă îl ridică repede, cu ochii schintectori, arătând orizontul îndepărtat.

— Nu ți-a murit? Te așteaptă?

Toto făcu semn că da; pe urmă făcu alte semne.

IN STRĂINĂTATE.

1 Mai în România.

În țara învecinată cu noi, partidul social-democrat român a sărbătorit pentru întâia oară pe 1 Mai cu demonstrații de stradă în câteva orașe aeri. În anii trecuți se ținea la 1 Mai numai câte-o întrunire publică urmată de o serbare de grădină. Acum muncitorii din România, în șiruri strănse, cu steaguri roșii, cu plăcărzi mari pe cari erau scrise revendicările proletariatului, au demonstrat pe străzi, în chip măreț și măiestros.

Lupta socialdemocrației germane contra consumului de rachiu.

Lupta aceasta contra alcoolismului, care a fost privită cu batjocură de foile burgheze, a dat rezultate foarte frumoase, de cari pot fi mândri tovarășii noștri germani. Prin agitația lor neobosită, ei au făcut ca consumația (întrebuințarea) rachiului să scadă în anii 1909—1910 cu o treime. Din punctul de vedere politic cât și cultural, succesul acesta al socialdemocrației germane e mare. A reușit să înabuse la sute și mii de muncitori patima alcoolului, a beției, făcându-i să petreacă timpul lor liber, nu în crășme și birturi, ci în societăți culturale, la concerte și teatre.

Asigurarea muncitorilor în Anglia.

Ministrul de finanțe englez, Loyd George, a prezentat Camerei comunelor (Casei țării) un proiect de lege pentru asigurarea muncitorilor în caz de boală și în caz de lipsa de lucru. Pentru a înfrâna teribila boală a tuberculozei (boală de plămâni), cari seceră sute și mii de vieți muncitorești. Guvernul englez propune, ca autoritățile locale cât și casele de bolnavi să înființeze sanatorii pentru tuberculoși. În acest scop statul prevede în bugdetul său un ajutor de 36 milioane coroane.

„Adevărul“

și

„Glasul Poporului“

sunt singurile foi românești, cari apără interesele muncitorimei. Fie-care muncitor român are datoria morală a le abona, ceti și răspândi pretutindeni. *Comitetul.*

Voia să spună: — Să mergem acasă la mine; e colo, sub munte, și e foc, e lapte, e pâine.

Umblau, umblau, oprindu-se pe la case și prin sate; îndurau adesea foamea, adesea dormeau în câmp, sub vre-o căruță, lângă ușa vre-unui grajd. Ninni suferea, se ngălbenise, cu ochii stinși, cu buzele uscate, cu piciorușele umfiate și însângerate. Când se uita la ea, Toto se simțea zdrobit în launtrul lui de patimă; îi pusese pe spate și haina lui găurită. O ducea în brațe câte-o bucată bună de drum.

Într-o seară, după ce făcuse mai multe mile, nu mai întâlniră case; zăpada era pe jos de-o palmă și ningeau mereu cu fulgi mari, cu viscol. Ninni, clătănind din dinți de friguri și de frig, i-se lipise în spinare ca un șerpișor și vaetele acele slabe ce păreau sughituri îi străpungeau pieptul ca niște împunsături de stilet, bietul Toto!

Dar se ducea, se ducea, simțind inima Ninei bătând lângă a lui... Pe urmă nu mai simți nimic; brațele cele mici ale copilului îi sedeau de gât țepene ca de oțel; căpșorul îi atârna de-o parte. Tipă de părea că i-se rupsese o vână în piept; pe urmă strănse mai tare trupșorul acela neînsufletit și merse, merse în valea adâncă printre răscolurile de fulgi, printre urletele viscolului, furios, ca un lup îllământ; merse, merse, până ce-i înțeponiră mușchii, până ce-i înghetară vinele. Atunci căzu de-a'n picioare, ținând mereu în brațe cadavrul cel mic și-i acoperi zăpada.

Desbaterile congresului partidului nostru.

(Urmare si fine.)

Tot în chestia organizației, agitației și presei, a luat cuvântul tovarășul Ciser, delegatul comitetului regnicolar român. Iată ce a spus d-sa:

Nu aș fi luat cuvântul la raportul tov. Buchinger, dacă d-sa nu ar fi trecut așa de ușor peste mișcarea românească. Tovarășul Buchinger spune, că partidul subvenționează mișcarea românească, dar uită să spună cu cât? Voi face eu acest serviciu: partidul subvenționează cu 40 cor. foile noastre, din banii aceștia noi trebuie să plătim administrația, redacția și să ne mai rămâie ceva și pentru agitație.

Veniturile sunt centralizate, așa că nouă nu ne stă la dispoziție nici un filer. Cu ce să facem mișcare? Românii se căznesc de 9 ani și nu pot progresa cu mișcarea tocmai din cauza aceasta, că nu au bani.

E cu neputință, că cu foia aceasta mică (arată „Adevărul“) și cu fonduri așa de restrinse să facem mișcare și să ținem piept cu foile naționaliste, cari apar în câte 8—16 pagini.

Partidul central socoate mișcarea românească ca un obiect de lux, nu se interesează de ea. La congresul din anul trecut am înaintat o propunere ca să ni-se dea mai mult sprijin moral și material. Ce s'a făcut în direcția aceasta? Aproape nimic. Nu ne întreabă cine suntem, de unde venim. Și așa se explică cumcă la congresul nostru românesc din urmă, niște oameni fără a fi în drept, fără nimic, au indus în eroare un congres întreg, ceiace numai folositor nu este pentru mișcare. Și de ce toate astea? Pentru că partidul nu s'a interesat și nu se interesează de mișcarea românească. Așa stăm cu mișcarea noastră.

Tov. Ciser cere congresului, ca să îndrumeze noul comitet al partidului, ca în viitor să sprijine mai mult mișcarea românească.

E doar' vorba de trei milioane de țărani și lucrători, cari trebuie scoși de sub înrurirea clerului și naționaliștilor români.

Partea cea mai însemnată din congres a fost discuția în jurul punctelor 3 și 4 din ordinea de zi, cari au fost împreunate, și anume: *Guvernul, partidele politice și votul universal precum și pretensiunile militarismului.* Raportorul acestor chestiuni a fost tov. Garami, D-sa a arătat că în ultimii zece ani partidul socialdemocrat din Ungaria și-a schimbat deseori tactica sa politică. Sub guvernul care avea de ministru pe Kristóffy, se părea că socialdemocrația formează tabăra guvernamentală, ba chiar mai mult se credea că suntem și de partea dinastiei; apoi iarăși se părea că suntem în luptă cu toată lumea. Acum va părea că socialdemocrații se unesc cu'n partid burghez șovinist, cu 48-iștii. Reforma electorală democratică nu-i o cerere numai a socialiștilor, căci lupta parlamentară noi n'am socotit-o nici odată ca scopul nostru final. Politica partidului nostru a fost pururea aceasta: să izolăm (să lăsăm singur și stingher) pe dușman și să unim pe toți acei cari cer de-o potrivă votul universal. În momentul de față se află numai un singur partid, care poate fi atres în luptă pentru votul universal, acesta e partidul Justhist. O colaborare cu acest partid e de trebuință, căci cheia pentru reușita de acum a luptei pentru aceasta reformă este proiectul de reformă militară. Dar acest proiect nu poate să cadă numai printr'o luptă în afară de parlament. Dacă guvernul izbutește să treacă prin Cameră reforma militară, atunci e scăpată de îndatorirea de a înfăptui și reforma electorală, căci a servit „Vienei“ tot ce a dorit. Dacă partidul justhist cu toată serioșitatea se hotărăște ca folosindu-se de toate mijloacele parlamentare să lupte contra proiectului de reformă militară asta în interesul reformei electorale — atunci se cu-

vine ca noi, socialdemocrații să ducem aceeași luptă cu mijloacele ce ne stă nouă la dispoziție. Și va fi o luptă în împrejurări prielnice, căci va fi de-o putere neînvinsă îndoitul nostru cuvânt de ordine: „Jos cu militarismul!“ „Dați drepturi poporului!“

La desbaterea ce s'a încins în jurul acestei chestiuni, au luat cuvântul:

Wilhelm Böhm (Budapesta) declarând că e o greșală că partidul socialdemocrat să-și irosească puterile numai pentru votul universal; De asemenea nu pune mult preț pe sinceritatea partidului justhist, că va lupta în continuare cu aceeași tărie pentru dreptul de vot al maseilor largi. În același fel a vorbit tov. Gabriel Schwarz (Budapesta).

Iuliu Haydu combate alianța cu partidul lui Justh, fiindcă acesta nu merită încrederea ce i-se dă.

George Nistor și Anton Nemeth s'au pronunțat pentru o învoială cu Justhiștii. Emeric Fleischner și dr. Eugen Landler socotesc greșită hotărârea de a se alia cu Justhiștii. Landler prezintă congresului o rezoluție în această privință.

În cuvântul său de închidere, Garami se ocupă de vorbirile tov. delegați și procedându-se la votarea rezoluției prin care partidul Justhist e invitat la lupta pentru votul universal asigurându-l de sprijinul proletariatului organizat, — e primit cu majoritate de voturi. 7 congresiști au votat contra acestei rezoluții.

Congresul s'a sfârșit după ce s'a ales noul comitet de conducere a partidului, care se alcătuiește din următorii membrii: Desideriu Bokányi, Emanuil Buchinger, Stefan Farkas, Alexandru Garbai, Ernest Garami, Francisc Klarik, dr. Sigmund Künfi, Iuliu Peidl, Alex. Radi, Carol Tessars și Iacob Weltner. În comisia de control au fost aleși: Anton Drahorosky, Gabriel Horovitz, Eugen Horovitz, Desideriu Lerner, Eugeniu Matos.

CRONICA.

— **Doliul unui tovarăș.** Săptămâna trecută i-a murit tovarășului nostru Aurel Cristea un dragut copilăș de un an și jumătate, de aprindere de plămâni. E al doilea copil ce i-a murit tovarășului nostru, în interval atât de scurt. Transmitem pe aceasta cale tovarășului nostru precum și îndureratei sale soții sincerele noastre condolente.

— **Popa Moța și ucenicii.** Din Orăștie ne scrie un bun tovarăș, că marele naționalist român, popa Moța, dela foaia „Libertatea“ și-a luat obiceiul ca la orice adunare poporală, la care ia cuvântul, să arunce ocară asupra socialiștilor. Apoi la școala de ucenici, unde popa Moța face pe profesorul, dă mereu lecție de morală ucenicilor, povățuindu-i, că dacă vor fi lucrători să nu fie socialiști. Ar face mai bine popa Moța, să-și caute de treburile sale și să lase pe bieții ucenici în pace. Când vor fi ei mari și conștienți, își vor alege ei singur calea, pe care o vor socoti ca cea mai bună pentru apărarea intereselor lor. Fie sigur, părintele Moța, că în zădar dă el poavețe contra socialismului. Ideia aceasta mântuitoare își face tot mai mult drum în șirurile muncitorilor. Și s'o lase mai domol popa Moța, la adunările populare, cu fulgerile contra partidului socialdemocrat. Dacă popa Moța vrea de asemenea pentru Ungaria domnia votului universal, apoi el se poate încredința acum, că fără partidul socialdemocrat, pe care l'a hulit de atâta vreme, cu greu se va înfăptui în țara noastră această reformă salutară.

Fii deci mai prudent, mai băgător de seamă, popa Moța!

— **Câți bani încasează într'un an Papa dela Roma.** Ziarul belgian „La Pensée“ publica din izvor sigur bilanțul averii a Papei dela Roma, din care se poate vedea lămurit cât de „sărac“ e „sfântul părinte“. Din moșiile, casele și alte imobile ce posedă încasează în fie-ce an

875.000 lire; din acțiuni, obligațiuni și rente 6.000.000 lire anual. Daruri și jertfe 2.500.000. Din creșterii aruncați în cutiile tuturor bisericilor catolice 12.000.000 lire. Pe an întreaga sumă se ridică la 21 milioane 375 de mii de lire. Să vedem acum ce cheltuieli are. Salarii pentru cardinali pe un an întreg 875.000 lire. Plată pentru garda și servitorii săi 3.970.000 lire. Pentru bibliotecă, muzeu, etc. 1.150.000 lire. Pentru biserica Sf. Petru 780.000. Așa dar cheltuielile se ridică la 6.875.000 lire pe an. Li rămâne dar Papei dela Roma în fie-ce an 15 milioane lire. Și când te gândești că Isus Christos a spus: Vrei să trăiești o viață nouă și frumoasă, vinde atunci tot ce ai și banii împarte-i săracilor, apoi vino de mă urmează.

— **Din cauza lipsei de lucru** s'a sinucis săptămâna trecută un lucrător croitor din Gmunden (Austria) împreună cu întreaga sa familie, compusă din soție și trei copii, aruncându-se în iazul din apropierea orașului. Cu o sfoară și-a legat odraslele de 11, 8 și 5 ani de dânsul și soția sa, și intrând în iaz, ca să-și caute moartea alinaătoare a durerilor, a fărât cu el și pe bieții copilași. În ziua următoare au fost scoși din iaz cadavrele celor cinci inecați din cauza sărăciei cumplite. Și 'n timp ce în orașul Gmunden avea loc aceasta dramă a foamei și mizeriei omenești, — în alt loc, în Franța de pildă, o doamnă a cheltuit 3000 franci pentru o păreche de ghete, sau în Germania, direcția facricei de tunuri, Krupp, se mândrea că 'n anul trecut a avut un câștig curat de 27 milioane 975.000 mărci, sau în New-York, miliardul Marchani a risipit 3 milioane pentru a-și înzestra și împodobi odaia sa de dormit. Aceasta dovedește cât de scandaloasă și nedreaptă e societatea de azi în ce privește împărțirea bunurilor și averilor. O familie de muncitor își caută moartea în iaz, fiind-că capul familiei a căutat de lucru și n'a găsit, și n'a avut nici un creștar pentru o bucată de pâine. Iar alții cari nu muncesc de loc, au milioane, pe cari le cheltuiesc pentru lux și satisfacerea gusturilor rafinate.

— **Un sultan bandit și mârșav.** În Maroc (Africa) a izbucnit iarăși o puternică revoluție. Revoluționarii au adresat un apel către opinia publică europeană, în care spun că răscoala nu e îndreptată împotriva europenilor și creștinilor, ci numai contra sultanului tiran, Muley Hafid, a cărui stăpânire n'o mai pot răbda. Sultanul săvârșește acte de sălbăticie, cari întrec ori-ce închipuire omenească. Răpește avutul supușilor săi, prin puterea ce i-s'a incredințat. Nici o fată, care e cunoscută ca frumoasă, nu rămâne nepângărită de sultan. De aceea poporul marocan s'a răsculat împotriva sultanului, și europenii ar face bine să susțină pe răsculați pentru a detrona pe un tiran.

— **Un pictor al durerii, al lacrimilor și al morții.** Zilele trecute harnicul popor belgian a sărbătorit cu cinste și demnitate pe un fiu al ei, pe un măestru al penelei, care zugrăvește cele mai înduioșătoare tablouri ce s'au văzut vre-odată. E vorbă de pictorul Laermans, care are soartea tristă de a fi surdo-mut. Și anul trecut era amenințat să-și piardă și vederea.

Inchipuiți-vă acum, ce fel de lucruri poate zugrăvi așa un nenorocit? Bineînțeles că măestru Laermans va alege numai ce-i mai jalnic și mai dureros în lume, părțile pline de umbră, cufundate în întunerecul nopții și al grelelor năcazuri.

Linile din icoanele sale sunt aspre și culorile lipsite de lumină și vioiciune. Oamenii din tablourile sale sunt urâți, hidoși, zdrențuroși, umiliți, bolnavi, pociti ori chiar morți...

Unul din tablourile cele mai mișcătoare ale sale e acela al muncitorului mort, dus de doi flcăi.

Această țară, Belgia, are un alt mare maestru al penelei și culoarei, pe Meunier, căreia îi place să zugrăvească frumusețea

și puterea muncii, înfățișându-ne pe muncitor, înalt, vânjos și cu mușchi puternici. Maestru Laermans, dinpotriva, arată numai durerile și chinurile muncii, cari amăresc sufletul și dau feții o mutră urată de suferință.

Anul trecut, când Laermans era cât pe ce ca să-și piardă și vederea, el nu-și perdu-se cumpătul, deși știa că va fi lipsit de cele trei binecuvântate facultăți (simțuri) ale omului: facultatea vorbirii, a auzului și a văzului. Și prin gesturi (mișcări) el făcu pe prietenii săi să înțeleagă, că dacă nu va mai vedea să zugrăvească durerea în tablouri nemuritoare, va lua atunci dalta în mână, ciopliind pietre, și folosindu-se de un alt simț al omului, sănătos și întreg încă la Laermans, pipăitul.

Dar pictorul Laermans a fost operat și și-a scăpat ochii de boală.

Zilele trecute maestrul acesta a fost sărbătorit în capitala Belgiei, la Bruxelles și de reprezentanța comunală, (care a bătut o medalie cu aceasta ocaziune) și de întreaga populațiune. O mulțimea uriașă a luat parte la serbare în cinstea maestrului. S'au ținut cuvântări de către primar și fruntașii diferitelor societăți. Bietul măestru Laermans n'a auzit nimic din cuvintele calde ce i-se adresară, dar din marea de flori cu care a fost înconjurat și din mulțimea de oameni ce au luat parte la serbare el a putut înțelege că astea toate pentru el sunt, că arta lui e prețuită și iubită. Maestru lipsit de darul vorbirii, n'a putut mulțumi pentru onoarea ce i-se face, dar cele câteva lacrimi în ochii săi arătară *recunoștință*.

Regina Belgiei, o iubitoare de artă și de oameni, a cercetat în dese rânduri pe măiestru, mângâindu-l și încurajându-l, ca să mai dăruiască țării lucrări de artă de puterea celor create până acum de dânsul.

Fond de agitație.

Tovarăși! munca noastră este muncă grea, dar muncă sfântă. Avem însărcinarea de a organiza poporul muncitor român, să-l cultivăm, ca să-și poată câștiga o soartă mai bună, o viață mai bună, o viață mai omenească. Dar trebuie să știți că asemenea muncă cere jertfe, căci altfel nu se poate duce la îndeplinire. Și fiindcă mijloacele noastre de propagandă sunt atât de restrânse, căci din ajutorul numai a uneia sau a doua persoane nu poți să duci la îndeplinire scopul acesta. De aceea sunt rugați toți tovarășii, cari au dragostea de a vedea și poporul român ridicat la un nivel cultural satisfăcător și al vedea organizat, alătura de celelalte popoare, cari luptă dentru desrobirea de clasă, să ne dea sprijinul material după cât le stă în putință.

Tovarăși! Guvernul vă pune dări mari, pe cari voi trebuie să le plătiți, dar banii voștri fi întrebuințeați numai spre paguba voastră. Cu banii voștri cumpărați vapoare de război, tunuri, puști, susțin armata, cu care să apere clasa domnitoare de voi atunci când nu veți mai putea răbda mizeria și greutățile cari vă apasă. Cu banii voștri susțin pe popi, funcționari de stat, jandarmi, cari toți sunt slugile plecate ale clasei domnitoare.

Nu-i datoră noastră, ca să-i susținem pe domniile aceștia, căci ei nu muncesc pentru noi, ei numai contra noastră muncesc, ca să ne fure.

Cheltuielile cele mari ale statului noi le purtăm, noi mulțimea, care plătim dare multă, directă și indirectă.

Tovarăși! Contra nedreptăților acestea luptăm noi și trebuie să luptați și voi.

Astfel, tovarășii, cu dragoste să jertfiți câțiva fleri pentru binele vostru propriu și să răspundeți la apelul ce vi-l adresăm. Și dacă aceasta ieste dare pe capul vostru, atunci trebuie să știți că e singura dare ce vă aduce lucru de folos și cu care vom nimici dările cele mari și nedrepte, cari vă apasă atât de mult.

Deci asta să ne fie deviza: să imputernicim forțele noastre, să mărim fondul de agitație!

Comitetul regnicolar.

Activitatea noastră.

Tovarășii sunt rugați ca toate scrisorile cari se țin de afacerile oficiale ale secțiunilor cât și banii ce privesc pe comitetul regnicolar (bani de pe mărci, fond de agitație și donațiuni) să se trimită pe adresa: Pavel Buciumean, Amazon-utca 14., I. em. 9. — Iar scrisorile ce privesc administrația foii și bani pentru abonamente să se trimită pe adresa: Redacția Adevărul, VIII., Conti-utca 4.

Pentru fondul de agitație s'a primit dela tov. P. Gera 1 coroană.

Dare de partid s'a primit 3 coroane dela secțiunea diu Mediaș.

INCUNOȘTINTARE.

Muncitori români din Budapesta țin întruniri, conferințe științifice și serate literare în fie-care Duminică seara la orele 8 în sala restaurantului „Concordia” din VII., Klauzál-tér 5, colț cu Nyár-utca.

POȘTA REDACȚIEI.

G. Grădinaru, Brașov. De articolul amintit nu avem cunoștință și nu suntem siguri că-l vom găsi la tov. Cristea. De aceea nu s'a publicat. Ar fi bine să ne trimiți altul.

T. Novac, Timișoara. Comitetul de redacție s'a ocupat cu articolul d-voastră și a constatat cumcă d-voastră vă ocupați în el cu unele chestiuni, pe cari oricum le privați d-voastră, au fost discutate odată în foaie și asupra cărora s'au închis ori-și-ce fel de discuție prin foaie, rămânând de-a fi responsabil de ele comitetul regnicolar în fața forurilor competente. Pentru aceasta articolul d-voastră nu se poate publica. Dar puteți să răspundeți la lămurirea ce vi-s'a făcut fără a vă ocupa și cu alte chestiuni străine de chestia lămuririi și a-avem să publicăm răspunsul d-voastră.

Și chiar nici pentru aceea nu putem publica răspunsul d-voastră, fiind că d-voastră nu voiți să țineți cont de mersul bun al foii — pe lângă altele, acesta a fost scopul criticei d-voastră din „Volkswille” — și noi am publicat o hotărâre în foaia noastră asupra chestiunilor cu cari v'ați ocupat în răspuns, și nu voim să o călcăm în picioare; iar d-voastră — ca om competent — nu puteți să pretindeți așa ceva. Deci nu numai din împrejurările susnumite nu putem să publicăm articolul, ci și poziția d-voastră față de foaie îl face nepublicabil.

Redactor-responsabil: Jon Flueraș.

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.